a. Mãrturisirea pãcatelor şi valoarea ei spiritualã. Se poate spune cã Taina aceasta este o Tainã a comunicãrii intime şi sincere între penitent şi preot, sau chiar o Tainã a comuniunii între ei. În ea preotul pãtrunde în sufletul penitentului, care i se deschide de bunãvoie; nu rãmâne la un contact trecãtor şi superficial. Atât contribuţia penitentului, cât şi a preotului este cu mult mai mare în aceastã Tainã. În celelalte Taine harul lucreazã pe planul obiectiv, ontic, la rãdãcina fiinţei, în mod adeseori nesimţit. Aci lucreazã prin angajarea mai amãnunţitã şi mai vibrantã a penitentului, prin mãrturisire şi cãinţã, apoi a preotului în aprecierea mijloacelor recomandate penitentului pentru vindecarea sufleteascã a celui îmbolnãvit de pe urma unor pãcate grele şi apoi iarãşi prin contribuţia penitentului în împlinirea lor. Aceasta se explicã din faptul cã dacã prin Taina Botezului şi cea a Mirungerii i s-au iertat primitorului pãcatele prin simpla mãrturisire a credinţei şi angajare la pãzirea ei şi a poruncilor lui Hristos, Taina Pocãinţei se sãvârşeşte cu un om

100 Selecta in Psalmos, hom. I in Ps.37, P.G., 12, col. 1386. Ibid.,col. 1542: “Omnes episcopi atque omnes presbyteri vel diaconi erudiunt nos et erudientes adhibent correptiones et verbis austeribus increpant”. 101 Const. Apost.,cartea 11, cap. 48, P.G., I, col. 709.

care a dovedit cã nu a conlucrat cu harul Botezului, ceea ce îl face mai vinovat şi dã dovadã cã în el s-a produs o boalã, sau o slãbiciune, care-l poate duce şi dupã aceastã Tainã la noi cãderi. Deci el trebuie sã explice din ce motive a cãzut şi care sunt slãbiciunile lui, pentru a fi vindecat. Apoi trebuie sã arate prin cãinţã şi prin fãgãduinţa de a nu mai pãcãtui o angajare cu mult mai hotãrâtã în a combate slãbiciunile care au dat dovadã ca pot birui cu uşurinţã firea lui. Rostul acestei Taine aratã cã pentru recidiviştii în aceleaşi pãcate grele, mijloacele de remediere a slãbiciunilor trebuie aplicate cu şi mai multã stricteţe. Altfel Taina nu are ca efect remedierea durabilã a omului şi nu-l face iarãşi un om cu adevãrat nou. De aceea în aceastã Tainã penitentul nu face numai o mãrturisire generalã de credinţã şi nu îşi ia numai un angajament general pentru o viaţã nouã în Hristos, ci şi destãinuie intimitãţile sufletului sãu în ceea ce au ele neputincios sã reziste cu fermitate pãcatelor; destãinuie slãbiciunile care l-au dus la pãcate şi care s-au dezvoltat de pe urma pãcatelor. Iar preotului i se cere sã cunoascã aceste slãbiciuni care stau la baza pãcatelor cunoscute de oameni şi ale celor necunoscute, odatã cu aceste pãcate. Penitentul manifestã prin aceasta o încredere în preot ca în nici un alt om şi aşteaptã de la el sfat, ajutor şi dezlegare. De aceea preotul trebuie sã urmãreascã cu atenţie mãrturisirea, sã pãtrundã real în sufletul celui ce şi-l deschide, ca sã poatã da un sfat şi un

ajutor potrivit cu slãbiciunile destãinuite. I se cere pe lângã autoritatea lui de reprezentant vãzut al lui Dumnezeu, pe lângã o apreciabilã autoritate moralã, şi o bunã cunoaştere a modului în care se pot lecui diferitele slãbiciuni omeneşti. Mai mult, preotul trebuie sã ajute şi sã îndrumeze prin întrebãri pe penitent sã meargã spre lucrurile esenţiale în mãrturisirea lui, pentru ca acesta sã nu devieze, cu intenţie sau din neştiinţa lucrurilor importante, într-o vorbãrie sentimentalã neesenţialã, prin care el acoperã mai mult adevãratele pãcate şi slãbiciuni şi pleacã netãmãduit sau fãrã recomandãrile necesare tãmãduirii. Omul, care e dispus sã micşoreze cu superficialitate sau sã exagereze slãbiciunile sale dintr-o conştiinţã extrem de scrupuloasã, nu se poate ajuta singur în tãmãduirea lor. El nu poate fi ajutat nici de cãtre oricare alt om. Unii prieteni pot bagateliza slãbiciunile lui, alţii le pot exagera şi mai mult, dintr-o grijã prea mare faţã de el. Nici chiar cei cu cunoştinţe bogate de ordin psihologic şi psihiatric nu-l pot ajuta aşa cum ajutã un preot, pentru cã omul are nevoie şi de încrederea într-un ajutor dumnezeiesc ca sã poatã pune la contribuţie toate eforturile voinţei lui în vederea vindecãrii. De la început pânã la sfârşit Taina aceasta se petrece între douã persoane într-o relaţie de intimitate. ªi relaţia aceasta este înlesnitã pentru penitent de faptul cã preotul i se înfãţişeazã ca vorbindu-i în numele Domnului, atât cu iubirea iertãtoare a lui Dumnezeu care nu-l face sã dispere, cât şi cu seriozitatea care-l opreşte de la bagatelizarea slãbiciunilor sale. În faza mãrturisirii penitentul îşi descoperã taina sa preotului ca nimãnui altuia şi

preotul cunoaşte exclusiv taina lui. Penitentul ştie cã preotul nu va spune nimãnui taina lui. Între ei are loc o tainã şi din acest punct de vedere. Deci între ei se realizeazã o legãturã sufleteascã profundã şi intimã în acelaşi timp, cu totul deosebitã. Numai preotul poate cunoaşte cu adevãrat pe penitent, cãci numai lui i se destãinuie penitentul cu toatã sinceritatea, ştiind cã preotul nu va râde niciodatã de slãbiciunile lui, nu le va divulga şi nici nu va manifesta sur- prindere ascultând cele mai grele abateri ale lui. Am putea spune cã cei doi se leagã într-o prietenie unicã; sufletele lor se ating şi vibreazã în aceastã atingere cu ceea ce au mai intim şi mai serios în ele. Penitentul realizeazã cu preotul comuniunea maximã care se poate realiza cu un om. E un nou motiv pentru care Taina aceasta e Taina unei comuniuni cum nu existã alta: e Taina restabilirii comuniunii depline între un credincios şi preotul ca organ vãzut al lui Hristos şi ca reprezentant al Bisericii. De aceea e Taina readucerii penitentului în comuniune cu Hristos şi cu Biserica, pregãtindu-l pentru comuniunea lui cu trupul lui Hristos. Nici un alt om nu poate împlini rolul de intermediar al comuniunii mai extinse cu alţi oameni

şi cu Dumnezeu, decât preotul în Taina Mãrturisirii. Dar intimitatea realizatã între preot şi penitent încã din faza aceasta a mãrturisirii nu e numai de ordin sufletesc, cãci în ea intra un aer de neobişnuitã seriozitate, de voinţa a penitentului de revenire la puritate şi a preotului de ajutorare realã a lui. Seriozitatea aceasta are la bazã conştiinţa cã în aceastã relaţie este prezent în mod nevãzut, dar transparent şi simţit în mod tainic, Însuşi Hristos, Care le cere şi-i ajutã în aceastã intenţie a lor, Hristos, în faţa Cãruia amândoi se simt rãspunzãtori, sau uniţi prin rãspundere. Penitentul are încredere în preot tocmai pentru cã simte în el rãspunderea faţã de Hristos pentru sufletul sãu, îl simte cã-l ascultã în numele lui Hristos şi cu o putere realã de ajutorare ce-i vine din Hristos. Iar aceasta îl face sã-şi deschidã sufletul şi sã-şi destãinuie pãcatele şi slãbiciunile cu toatã sinceritatea, seriozitatea şi cãinţa. Hristos însuşi lucreazã în aceastã Tainã prin întâlnirea intimitãţii sensibilizate a celor doi. Însãşi mãrturisirea cu încredere, cu seriozitate şi cu cãinţã a penitentului este un efect al lucrãrii lui Hristos. Cãci altor oameni penitentul nu- şi descoperã toate pãcatele, sau îşi descoperã numai unele din ele, şi adeseori cu un fel de bravare. Având pe Hristos lucrãtor prin intimitatea serioasã şi vibrantã stabilitã între ei, Taina aceasta îi înalţã din planul sufletesc în planul duhovnicesc în care lucreazã Duhul Sfânt. De aceea se spune cã preotul este duhovnic în aceastã Tainã şi lucrarea lui în ea este o lucrare duhovniceascã. Spaţiul spiritual al Tainei, când se sãvârşeşte cu aceastã seriozitate, a devenit sau a început sã devinã un spaţiu al sfinţeniei, care va avea un efect real asupra îndreptãrii penitentului. Lucrarea de duhovnicie o va exercita preotul, mai ales, în a îndruma penitentul spre o viaţã de cãinţã sau de pocãinţã, pe care trebuie sã o împlineascã pentru vindecarea sa de rãnile pãcatelor. Faptul cã preotul lucreazã ca organ vãzut al Iui Hristos şi ca

reprezentant al Bisericii nu diminueazã responsabilitatea lui şi deci putinţa trãirii comuniunii personale între el şi penitent în Hristos. Dimpotrivã, responsabilitatea lui se ascute, pe mãsura conştiinţei lui cã este organ vãzut al lui Hristos.În cursul spovedaniei penitentul depãşeşte într-un anumit grad pãcatul sau puterea lui tocmai datoritã acestei comuniuni între douã responsabilitãţi ce se compenetreazã. Cu cât e penitentul mai pãcãtos, cu atât preotul vibreazã de o mai mare responsabilitate de a recâştiga sufletul lui, de o mai mare compãtimire pentru el şi de o mai acutã trãire a datoriei de a-l face sã revinã pe drumul mântuirii. Iar aceasta trezeşte o mai acutã responsabilitate pentru pãcate în penitentul însuşi. Prezenţa lui Hristos între ei doi se sugereazã prin faptul cã preotul ascultã mãrturisirea penitentului în

faţa icoanei lui Hristos, sau îi spune penitentului dupã rugãciunile introducãtoare: “Iatã, fiule, Hristos stã nevãzut, primind mãrturisirea ta cea cu umilinţã. Deci nu te ruşina, nici te teme, nici nu ascunde de mine nimic din cele ce-ai fãcut, ci toate mi le spune fãrã sã te îndoieşti şi fãrã sfialã, ca sã iei iertare de la Domnul nostru Iisus Hristos”. Preotul îi cere deplinã sinceritate, cãci mãrturisirea lui nu se face numai înaintea omului, care poate fi minţit, sau în faţa cãruia mãrturisirea poate fi socotitã ca o umilire nedemnã de mândria omului, ci mai ales în faţa lui Hristos. Adeseori omul contemporan se ruşineazã sã-şi divulge pãcatele, sau socoteşte nedemn pentru el sã facã acest act de umilire în faţa unui preot. Dar pe de o parte simte şi el nevoie sã-şi descarce conştiinţa înaintea cuiva, iar pe de alta, îşi dã seama cã preotul îi inspirã încredere deosebitã prin marea lui responsabilitate faţã de Hristos şi prin smerenia cu care-l ascultã şi care-l face sã nu se socoteascã mai bun decât penitentul. De fapt, preotul se şterge cu totul în faţa lui Hristos, punând în faţa conştiinţei penitentului pe Hristos, ca for suprem în fata cãruia nu se simte umilit nici un om, for care este în acelaşi timp Persoana cu cea mai înţelegãtoare şi iertãtoare iubire a neputinţelor omeneşti, El, Care S-a rugat şi pentru iertarea celor care L-au rãstignit pe cruce. Dar de ce e necesarã mãrturisirea pãcatelor pentru iertarea lor? Încã Tertulian a observat cã Domnul nu cere mãrturisirea pãcatelor pentru cã nu le-ar cunoaşte, ci pentru cã mãrturisirea lor e un semn de cãinţã realã şi mãreşte cãinţa[102], fiind în acelaşi timp un semn de încredere în Dumnezeu şi în preotul care-L reprezintã. Domnul are bucurie de mãrturisire pentru cã ea este începutul comuniunii în care reintrã penitentul cu Hristos, şi întrucât intrã cu un om care I se înfãţişeazã în numele Lui. Penitentul recapãtã prin aceasta o smerenie sau o delicateţe sufleteascã şi se jeneazã de pãcat, de supãrarea lui Hristos; e o delicateţe opusã rigiditãţii pornirii spre pãcat, egoismului nepãsãtor sau disperat.

[102] Liber de poenitentia,cap. 9, P.L., I, col. 1354: “Exomologesis est qua delictum Domino nostro confitemur non quidem ut ignaro, sed quatenus satisfactio confessione disponitur, confessione poenitentia nascitur”.

El revine deci la capacitatea de comuniune în puritate cu ceilalţi oameni. El face primul act de ieşire din închisoarea individualistã orgolioasã în el însuşi, din nepãsarea şi insensibilitatea spiritualã care-l ţin în afara comuniunii. Mãrturisirea însãşi îl înalţã pe om, întrucât ea include cãinţa smeritã pentru pãcatele mãrturisite şi voinţa de a se elibera de stãpânirea pãcatelor. Prin mãrturisire penitentul face primul act de ridicare deasupra pãcatului, ajutat de rugãciunile introducãtoare şi de îndemnurile preotului, sau şi de întrebãrile lui. Preotul îl ajutã tot timpul mãrturisirii, prin

încurajarea la mãrturisire, nemanifestând vreo lãcomie interesatã de a şti, sau vreun semn de deosebitã surprizã neplãcutã, care ar putea frâna pornirea penitentului spre mãrturisire; dar nici nepãsare, absenţã sufleteascã, plictisire sau grabã, ci o foarte umanã înţelegere, care totuşi vrea sã creeze şi sã menţinã starea de cãinţã în penitent. El trebuie sã arate prin faţa lui cã pãcatele aflate nu creeazã o situaţie de disperare pentru penitent, dar nici nu trebuie bagatelizate. Penitentul trebuie ajutat sã se cãiascã cu adevãrat pentru ele, cãci prin cãinţã se deschide poarta iertãrii, şi ea îi dã o speranţã garantatã de autoritatea lui Hristos, ajutându-l sã depãşeascã el însuşi pãcatele şi slãbiciunile sale. Duhovnicul se face sensibil la pãcatele penitentului, pentru a trezi şi spori sensibilitatea lui, dându-i prin aceasta puterea sã se ridice din ele. El coboarã cu Hristos, Cel ce Se coboarã la neputinţele omului, dar într-o coborâre dãtãtoare de putere. Pentru acest prilej de sensibilizare şi cãinţã, cu ajutorul duhovnicului, Hristos îi cere penitentului sã-şi mãrturiseascã pãcatele. Dar şi pentru putinţa ca el sã fie ajutat sã facã alt pas mai departe în învingerea slãbiciunilor sale, cum spune Tertulian. Forţa pãcatului, aflatã în slãbiciunile penitentului, devenite ca o a doua fire, nu se destramã într-o trãire sentimentalã de un sfert de orã sau ceva mai mult, cât ţine mãrturisirea. Pentru destrãmarea ei trebuie ca aceastã stare sentimentalã contrarã pãcatului sã se concretizeze în fapte şi atitudini contrare acelor slãbiciuni, pentru a slãbi obişnuinţa lor şi a crea în fire alte obişnuinţe. Cu aceasta începe faza pocãinţei penitentului, care dezvoltã cãinţa sau regretul pentru pãcatele sãvârşite şi hotãrârea luatã de el de a nu mai pãcãtui.